

การตรวจแบบเอกสาร

ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบเอกสารนี้ จะครอบคลุมถึงทฤษฎีทางสังคม โดยทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสหกรณ์ และรูปแบบจำลองเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้

2.1 การเข้าไปมีส่วนร่วมและการได้รับประโยชน์จากโครงการ

คนในชนบทสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการใดโครงการหนึ่งได้ใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ (1) การช่วยเหลือในเรื่องของการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ทุน ที่ดิน เป็นต้น (2) การเข้าไปมีส่วนในการบริหารงานและประสานงานในโครงการนั้น ๆ และ (3) การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชนบทโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น สามารถที่จะได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ (1) ทางวัตถุ ได้แก่ รายได้ ทรัพย์สิน ฯลฯ (2) ทางสังคม ได้แก่ การได้รับบริการทางสาธารณสุขโลก รวมทั้งการปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น และ (3) ทางตัวบุคคล ได้แก่ ความมีชื่อเสียง และความมีหน้ามีตาในสังคม เป็นต้น

2.2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ

การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ ตัวบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) อายุและเพศ (2) สถานภาพของครอบครัว (3) ระดับการศึกษา (4) ศาสนา (5) การประกอบอาชีพ (6) ระดับของรายได้ (7) ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงที่ตั้งโครงการ และ (8) สถานภาพการถือครองที่ดิน

2.3 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ

Sumayao โคซี่ให้เห็นว่า ปัจจัยภายในนี้จะเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงการเป็นสำคัญ โคซี่แก่

1. ความซับซ้อนของวิชาความรู้ หากโครงการต้องการคนมีทักษะสูง คนที่ไม่มีการศึกษาหรือคนที่มีการศึกษาต่ำ จนขาดทักษะที่สำคัญ ก็ไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการนั้นได้

2. ความต้องการเงินทุน หากโครงการมีความต้องการเงินทุนเป็นอันดับแรก คนที่มีฐานะดีก็สามารถที่จะเข้าร่วมโครงการได้ ส่วนคนยากจนหรือผู้เช่าที่ดินผู้อื่นหากินก็ไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าวได้

3. การเข้าถึงซึ่งการได้รับประโยชน์ หากโครงการสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ที่เห็นได้อย่างแท้จริง เช่น โครงการที่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น คนในชนบทก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น

4. ปัจจัยทางสังคม การอยู่ห่างไกลและโดดเดี่ยวจากที่ตั้งของโครงการ มักจะทำให้คนในชนบทเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยลง

2.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสหกรณ์

Andrew (1976) ได้ทำการศึกษาดังปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์การตลาดในประเทศไชปรัส จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกโคซี่แก่

1. ความจงรักภักดีของสหกรณ์ สมาชิกสนใจที่จะเข้าร่วมการประชุมรวมทั้งการทำธุรกิจกับสหกรณ์เดิมมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ได้อำนวยประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างแท้จริง โดยมีการกระตุ้นให้สมาชิกมีการคืนตัว

2. การรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง (self identification) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหกรณ์

3. ความพร้อมของเงินทุนและสินเชื่อ การได้รับสินเชื่อที่พอเพียงทำให้สมาชิกมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตทางการเกษตร

4. การเลื่อนการจ่ายเงินให้น้อยที่สุด เมื่อสมาชิกส่งมอบสินค้าให้กับสหกรณ์

5. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ กว้ร้อยละ 95 ของสมาชิกสามารถที่จะอ่านออกเขียนได้ จึงไม่เป็นปัญหาในการติดต่อกับสมาชิกรวมทั้งการให้การศึกษาอบรม

Foxall (1977) ได้ทำการศึกษาถึงลักษณะทางสังคมของการตลาดที่ดำเนินงานโดยสหกรณ์ในประเทศอังกฤษ เขาได้พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรได้เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ การได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความสะดวกสบาย (เพราะอยู่ใกล้โกดังสินค้าของสหกรณ์) เชื่อในหลักการสหกรณ์ ทำตามบรรพบุรุษ (เนื่องจากบิดาเคยเป็นสมาชิกมาก่อน) และไม่มีทางเลือกอื่นให้เลือกอีกแล้ว นอกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ นอกจากนี้เขายังพบอีกด้วยว่า สมาชิกกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมองภาพพจน์ (perception) ของสหกรณ์แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่ของสมาชิกสหกรณ์ (ร้อยละ 45.0) เห็นว่าเป็นแหล่งที่ทำกรซื้อขายสินค้าในราคาถูก ในขณะที่ส่วนใหญ่ของผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก (ร้อยละ 36.0) เห็นว่าสหกรณ์เป็นองค์การที่ผูกขาด (เผด็จการ)

Opio Odongo (1980) ได้ทำการศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ของสมาชิกสหกรณ์ในประเทศยูกันดา จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์ทั้ง 2 แห่ง มีความรู้ในระดับสูง โดยเกินกว่าร้อยละ 80 รู้ถึงการหักจำนวนน้ำหนัก เป็นกิโลกรัมต่อการบรรจุย้าย 1 หีบห่อ และจำนวนความถี่ในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีความรู้ในระดับปานกลาง (ช่วงร้อยละ 40-50) ในส่วนที่เกี่ยวกับการรู้ถึงคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก และการรู้จักคณะกรรมการดำเนินงาน มีความรู้ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ในส่วนที่เกี่ยวกับการรู้จักสหกรณ์อำเภอและผู้จัดการ

สหภาพสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีใครรู้จักสหกรณ์อำเภอเลย จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์ไม่ได้รับข่าวสารที่เพียงพอในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เช่น คุณสมบัติของการเป็นสมาชิก องค์ประกอบของคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นต้น ความรู้ความเข้าใจในงานสหกรณ์เป็นผลเนื่องมาจากพื้นฐานการศึกษา การเป็นผู้นำในชุมชน และการที่เป็นกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์มาก่อน (การวิเคราะห์หัตถ์คดอย)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2522) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อเรื่อง "ปัจจัยความสำเร็จของสหกรณ์ที่เด่นในปี 2517 : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน จำกัด" ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้ใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวบ่งชี้ เนื่องจากสามารถที่จะวัดค่าออกมาได้ง่าย ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสมาชิก และฝ่ายวัสดุอุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยฝ่ายสมาชิกสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของความสำเร็จของสหกรณ์ได้สูงที่สุดถึงร้อยละ 95 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยฝ่ายสมาชิกมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของสหกรณ์ ได้แก่ เงินกู้ยืมระยะยาวปี เงินฝากคอปปี มูลค่าการซื้อขาย และมูลค่าการขาย นอกจากนี้ จากการสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมยังพบอีกด้วยว่า ร้อยละ 81.0 มีความรู้ความเข้าใจในหลักการ วิธีการ และระเบียบในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ร้อยละ 82.88 ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้งไม่ขาดเลย ร้อยละ 89.87 ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (การสร้างฉางและการทำถนนเข้าหมู่บ้าน) และร้อยละ 95.15 ได้ให้ความสำคัญของหลักประชาธิปไตย ซึ่งจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของสหกรณ์เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์อีกทางหนึ่ง

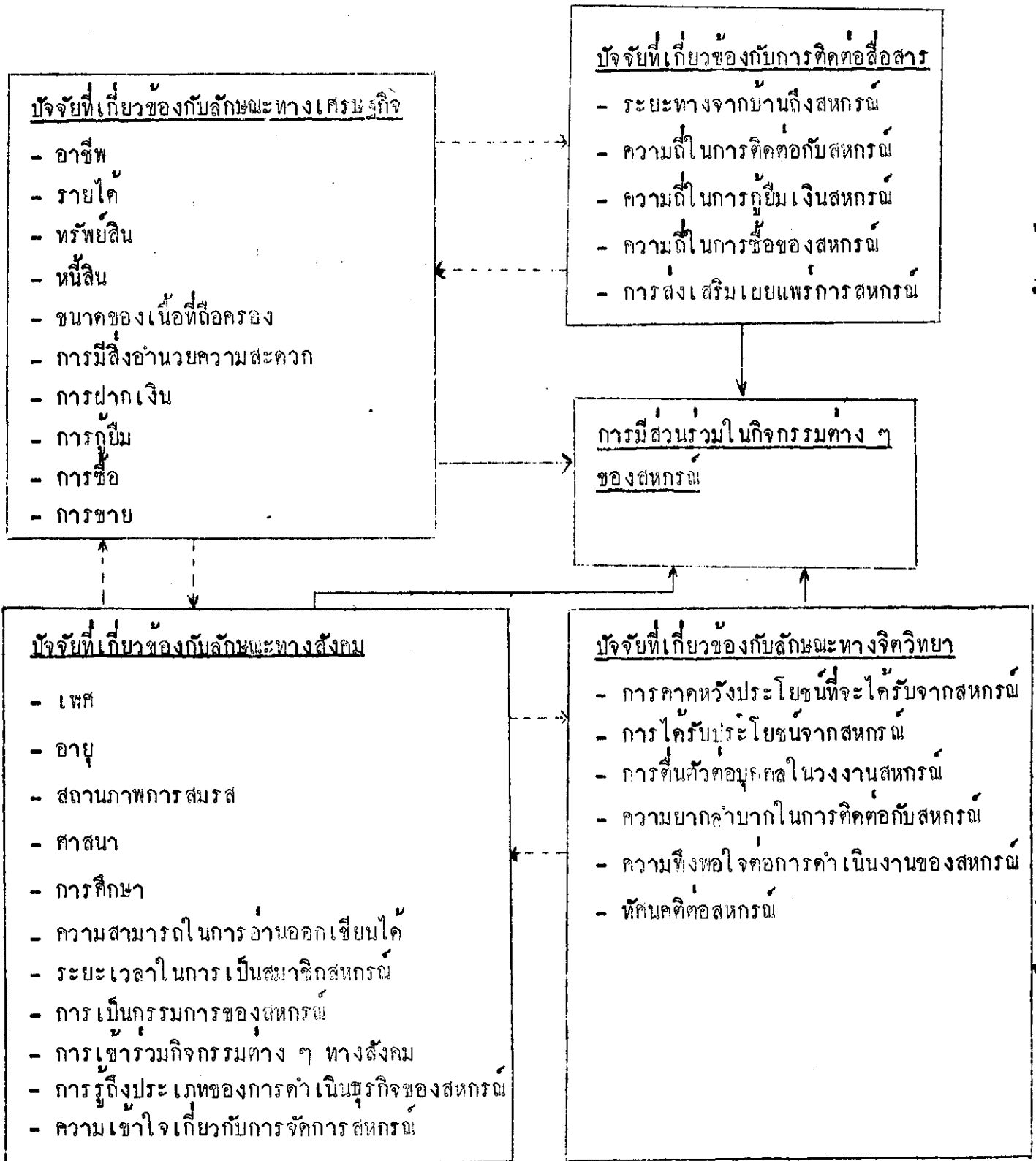
กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2528) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อเรื่อง "การศึกษาโดยเปรียบเทียบวิธีการซื้อขายขาดกับวิธีการรวบรวมข้าวโพคตามโครงการเชื่อมโยงสินค้าเพื่อการผลิต และบริการตลาดข้าวโพคของสหกรณ์มีการผลิต 2526/2527" จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 77.15 ของสมาชิกสหกรณ์ขายข้าวโพคให้กับพ่อค้าเอกชน และที่เหลือ (ร้อยละ 22.85) ขายให้กับสหกรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ของสมาชิกขาย

ข่าวโศกให้กับพ่อค้าเอกชนแทนที่จะขายให้กับสหกรณ์ เหตุผลที่สมาชิกขายข่าวโศกให้
กับพ่อค้าเอกชนก็ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ร้อยละ 50.58 ระบุว่าได้รับความ
สะดวกสบาย ร้อยละ 30.30 ได้รับเงินรวดเร็ว ร้อยละ 26.34 เป็นหนี้กับพ่อค้าจึง
ต้องขายให้กับพ่อค้า ร้อยละ 16.32 พ่อค้าให้ราคาสูงกว่าสหกรณ์ ร้อยละ 13.09
สหกรณ์รับซื้อล่าช้าไม่ทันการ และร้อยละ 10.86 มีความคุ้นเคยกับพ่อค้า สิ่งต่าง ๆ
เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า หากสหกรณ์ให้บริการที่ไม่ประทับใจ สมาชิกก็ไม่สนใจโยกที่
จะทำธุรกิจกับสหกรณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ก็น้อย

2.5 ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้ง่ายต่อการทำการศึกษารวิจัย จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย
โดยกำหนดรูปแบบจำลองขึ้น

จากรูปแบบจำลองมีตัวแปรอิสระอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ กลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสี่
อาจมีความสัมพันธ์กับหรือไม่มีความสัมพันธ์กันก็ได้ และกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสี่นั้นคาดว่า
จะมีความสัมพันธ์กับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหกรณ์ซึ่งเป็นตัวแปรตาม
กลุ่มตัวแปรอิสระนี้ บางตัวจะอยู่ในรูปของตัวบ่งชี้เพียงลักษณะเดียว (single
indicator) บางตัวจะเป็นองค์ประกอบหลายลักษณะหรือที่เรียกว่า คัดนี้ ส่วนตัว
แปรตามนั้นจะอยู่ในรูปของคัตนี้ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะที่สำคัญคือ (1) การประชุม
กลุ่ม (2) การทำธุรกิจกับสหกรณ์ และ (3) การส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานสหกรณ์

ภาพที่ 2.1 รูปแบบจำลองของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์